

Escola al bosc i el bosc com a escola

TEXT: Lídia Quevedo i Dalmau

Fa cinc anys l'Escola Cooperativa El Puig, situada a Esparreguera, a tocar del parc natural de la muntanya de Montserrat, va apostar per integrar el bosc com a part de l'aprenentatge dels nens i nenes. Així, totes les classes, des d'Infantil fins a 4t d'ESO, realitzen una jornada al bosc a la setmana, en la qual poden aprendre i explorar en directe els diferents coneixements i matèries de forma transversal. Es treballa el mètode científic, el llenguatge matemàtic, les llengües, la vessant artística i, especialment, s'aprofundeix en les ciències naturals. Des de ben petits, aprenen a reconèixer les plantes i els animals de l'entorn, el medi físic, els elements històrics del seu territori, etc. Aquesta relació amb l'entorn natural és inherent i necessària per a l'ésser humà, i es tradueix en una millora de l'estat emocional i físic dels nens i nenes.

Els orígens de l'ésser humà estan totalment vinculats al medi natural. Durant milers d'anys aquesta relació amb els boscos ha sigut ben estreta. Ben bé el 99,6% de la nostra història ha anat lligada a una societat de caçadors recol·lectors. El nostre origen com a primats se situa a dalt dels arbres i, per tant, no és d'estranyar que ens sentim atrets per ells i que molts tinguem l'instint d'enfilarnos-hi, de sentir-nos segurs, d'observar-ne la bellesa. No ha estat fins als darrers segles (un 0,4% de la nostra història), que la relació amb la natura s'ha anat debilitant amb l'aparició de les ciutats i una economia industrial i de serveis [1]. La visió antropocèntrica de la vida ha anat prenent protagonisme en les darreres dècades, en què la natura és percebuda com tot allò que podem prendre segons les nostres necessitats.

Així, recentment aquesta percepció està essent capgirada per una visió més biocèntrica, és a dir, en la percepció d'un món on les persones som un element més dels ecosistemes del planeta. Per tant, és fonamental tornar a «connectar» amb el medi en què vivim, entendre com funciona i, a partir d'aquí, reconduir les nostres relacions amb ell. Tots aquests canvis es traslladen a les diferents etapes de la vida, especialment a l'etapa educativa.

L'Escola Cooperativa El Puig, al municipi d'Esparreguera, està ubicada en un entorn natural privilegiat format per boscos mediterranis a tocar de la muntanya de Montserrat.

Fa cinc anys va sorgir la inquietud i la necessitat de fer un tomb en l'ensenyament, de fer-lo més proper i directe a la natura per tal d'adquirir i consolidar coneixements que es consideren bàsics per a la vida de les persones.

Observació del paratge de les Roques blaves, geòtop situat a Esparreguera, per part de l'alumnat de primer de primària. Fotografia de Lúdia Quevedo.

**El treball directe
en el medi natural
permet que els infants
incorporin aquest sentiment
d'estimació per la natura**

Responsabilitat i precaució amb les plantes

Es va dissenyar, fa cinc anys, el projecte d'escola al bosc, dins el programa educatiu del qual es va establir que tots els infants anessin al bosc amb certa freqüència. Així, tots els cursos de primària i els cursos d'14 i 15 d'Infantil destinen una jornada escolar a la setmana al bosc; el curs d'13 hi va cada dues setmanes i el d'12 cada mes quan fa no fa massa fred. Alhora, els cursos de secundària també fan sortides regulars al bosc, com a mínim un cop cada mes, per tal de desenvolupar els seus projectes de classe.

Amb aquest model d'ensenyament a la natura, els nens i nenes aprenen observant directament aquells elements que són objecte d'estudi, ja sigui la flora, la fauna, la geologia, la meteorologia, els elements del relleu, la història, etc. També aprenen a utilitzar eines, mitjans i mètodes que tenen al seu abast, per exemple, les brúixoles, els mapes, les guies de camp, les claus dicotòmiques, la llibreta, els esquemes o els mapes conceptuals, així com a aplicar el mètode científic.

Amb aquesta observació directa de l'entorn, els coneixements s'adquireixen de primera mà i esdevenen una part de les seves vides, de manera que, així, poden entendre com és i quines derivades se'n desprenen.

Per exemple, des de l'etapa d'Infantil, els infants es familiaritzen amb les plantes dels boscos del seu entorn. Cada setmana tenen l'oportunitat de veure les oliveres (*Olea europaea* var. *europaea*), el pi blanc (*Pinus halepensis*), les alzines (*Quercus ilex*) o seguint la seva lògica, «aglaners», el romaní (*Salvia rosmarinus*), l'arítxol (*Smilax aspera*), l'arboç (*Arbutus unedo*), etc. A mesura que avancen en els cursos, es van familiaritzant amb més espècies de plantes, les seves flors, si els fruits són comestibles o no, l'estructura i la fisiologia (fotosíntesi), els seus usos (medicinal, alimentari i d'altres menes) i les relacions que tenen aquestes plantes amb la fauna (quins animals se n'alimenten, les xarxes tròfiques, etc.). D'aquesta manera, al bosc es poden dur a terme projectes molt transversals en els quals els infants s'adonen que tot està connectat a diferents nivells.

Els treball amb les plantes també permet introduir altres disciplines i habilitats, com ara el dibuix, la il·lustració científica, l'expressió oral en recitar un poema o llegir un text, la lectura d'informació sobre una planta, l'escriptura a la llibreta de camp, el llenguatge matemàtic quan es mesuren alçades i diàmetres dels arbres, etc.

Evidentment, els infants també disposen d'estones de joc al bosc, un joc ben diferent del que puguin fer al pati de l'escola. Utilitzen els elements del bosc de forma creativa. Per exemple, als més petits els encanta amagar-se dins d'un llentiscle (*Pistacia lentiscus*), imaginant-se que estan dins

Esbrinant com funcionen les ombres i com gira la Terra al voltant del Sol. Fotografia de Lúdia Quevedo.

d'una cabana; o bé recullen pinyes caigudes i fan un «museu del bosc»; juguen a ser científics i se'n van, amb les guies, a identificar plantes, ocells, excrements... Fins i tot poden buscar un espai interessant per a representar-hi una obra de teatre. Alguns s'estiren una estona enmig de la fullaraca i miren les capçades dels arbres, immersos en els seus pensaments, o bé agafen branques i troncs caiguts per a construir cabanes i ponts. El bosc ofereix un ventall infinit d'oportunitats de joc.

Les estades al bosc aporten beneficis emocionals (tranquil·litat, imaginació, inspiració...), però també físics. Estudis científics recents han demostrat que els banys de bosc milloren la pressió arterial i prevenen malalties relacionades amb l'estrès [2]. A més, els infants aprenen a «escoltar» el seu cos, és a dir, a valorar si tenen fred o calor, per tapar-se o treure's roba; si tenen set han d'anar hidratant-se, si han realitzat un exercici físic moderat i continuat, de quina manera s'han d'alimentar, etc.

De totes aquestes vivències i emocions que teixeixen, neix l'estimació per la natura. A l'escola, es creu fermament en el fet que, per tal d'estimar un lloc, un paratge, un

Ensenyament dels creixements d'un plançó d'alzina (*Quercus ilex*). Fotografia d'Elga Coca.

entorn, primer s'ha de conèixer de primera mà. Per tant, el treball directe en el medi natural permet que els infants incorporin aquest sentiment d'estimació per la natura. A partir d'aquí, els futurs adults tindran les eines necessàries per a prendre les decisions més adients, tenint en compte el context climàtic i planetari en què ens trobem.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Townsend, J. B., Barton, S., 2018. The impact of ancient tree form on modern landscape preferences. *Urban forestry and urban greening*, 34. doi:10.1016/j.ufug.2018.06.004
- [2] Lee, J., Tsunetsugu, Y., Takayama, N., Park, B. J., Li, Q., Song, C., Komatsu, M., Ikei, H., Tyrväinen, L., Kagawa, T., Miyazaki, Y. 2014. Influence of forest therapy on cardiovascular relaxation in young adults. *Evid Based Complement Alternat Med*. doi: 10.1155/2014/834360.

Lídia Quevedo i Dalmau. Va estudiar el grau de Ciències Ambientals i, posteriorment, es va doctorar en Biologia, en l'especialitat d'Ecologia Forestal. És mestra especialista de bosc a l'Escola Cooperativa El Puig i també professora associada d'Ecologia a la Universitat Autònoma de Barcelona.